

NEKA PRAVILA HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

Mate Milas, DŠ Većeslava Holjevca, Zagreb

Napomena: zvjezdica (*) uz rečenicu ili riječ koja se navodi u pravilima označava da ta rečenica ili riječ nije ispravna u standardnome jeziku.

Pisanje čestice *ne* uz glagole

OSNOVNO PRAVILO:

Niječna čestica *ne* piše se odvojeno od glagola:

ne znam, ne zna, ne dam, ne vidim, ne misleći, ne bih, ne bi...

IZNIMKE:

S nenaglašenim oblikom glagola htjeti (*ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će*) može se pisati zajedno, ali može i odvojeno od njega:

neću / ne ću, nećeš / ne ćeš, neće / ne će...

Piše se sastavljeno:

- s glagolom *imati* i *nedostajati*:

nemam, nemaš..., nedostajem, nedostaješ...

- s prezentom glagola *biti* (tu ima oblik *ni-*):

nisam, nisi...

- te u oblicima:

nemoj, nemojmo, nemojte.

Niječna čestica piše se zajedno s imenicama, pridjevima, zamjenicama i prilozima:

neznamac, nemir, neđužan, nečist, netko, nešto, nekako, nekoliko...

Vježba: ispravi pogreške!

Nemamo dovoljno novca pa neznamo hoćemo li ić gledat utakmicu. Nemogu igrat za vas, igrati ću za „Imotski“. On uopće nezna plesat.

Pisanje infinitiva

(**Podsjetnik:** infinitiv je osnovni, neodređeni glagolski oblik. On uvijek završava na *-ti, -ći*, npr. *pisati, raditi, doći, reći...* Glagoli su u rječnicima zapisani u infinitivu.)

OSNOVNO PRAVILO:

U infinitivu se završno slovo *-i* uvijek piše.

IZNIMKA:

Ne piše se samo onda kada se u rečenici odmah iza infinitiva s nastavkom *-ti* nalazi kratki/nenaglašeni oblik glagola htjeti (*ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će*).

Radit ću. Pisat ću. Igrat ćemo se. Past ćeš.

Sutra ću raditi, pisati, igrati se.

Reći ću ti. Ispeći ćemo kolače. Doći ću. Tebi ću reći istinu.

Mi ćemo ispeći kolače.

Volim plesati, pjevati, ići u kazalište.

Pisanje prijedloga *s/sa*

OSNOVNO PRAVILO: **Piše se „s“, a ne „sa“.**

IZNIMKE:

Pišemo „sa“ jedino u sljedećim slučajevima [najvažnije je upamtiti pravilo *pod a*]:

a) **ispred riječi koje počinju sa *s, š, z, ž* (*sa sestrom, sa zubarom, sa ženom, sa šešišrom...*)**

b) **ispred riječi koje počinju dvama suglasnicima od kojih je drugi *s, š, z* (*sa psom, sa pšenicom, sa Ksenijom...*)**

c) **ispred instrumentalne *mnom* (*sa mnom*)**

d) **ispred stanke u rečenici:**

Upoznao sam se sa, nećete vjerovati, najbržim čovjekom na svijetu.

e) **kad se iza tog prijedloga nalazi slovo ili slova koja ne čine riječ:**

Riječi sa č i ć zadaju nam mnogo problema, a ništa manje riječi sa ije, je. Svi kojima ime počinje sa b neka izađu!

Naravno, u svim drugim slučajevima pišemo *s*, a ne *sa*.

Vježba: ispravi pogreške!

Neželim se družiti sa njima. Družim se sa Antom, sa Petrom, sa Sanjom i sa Žanom. Pogoditi ću ga s loptom. Sa bratom ću posjetiti novi muzej. Svi su se gađali sa papirićima. Ne ćemo ići sa vama. Vrjedžaš nas s takvim ponašanjem. Vidjeti ću sliku sa kojom se Karlo tako ponosi.

Kada se ne piše ni *s* ni *sa*?

OSNOVNO PRAVILO:

Kada riječju u instrumentalu (pitanje: ČIME?) kazujemo sredstvo kojim subjekt nešto čini, ne piše se prijedlog *s/sa*.

Domaću zadaću pišemo olovkom. Vozim se autom. Pogodio me je spužvom. Spužva kojom (ne: s kojom) me je pogodio bila je mokra. Javit ću ti se mobitelom.

Katkad to sredstvo nije tako opipljivo, ali je ipak sredstvo: *Nanijeli ste nam uvredu takvim ponašanjem. (ne: s takvim ponašanjem) To ćemo riješiti dogovorom. Potjerao sam ih jednim pogledom.*

IZNIMKE:

Ipak, kad kazujemo sredstvo riječima koje se ne dekliniraju, npr. prilozima i većinom glavnih brojeva, moramo uporabiti prijedlog *s/sa*.

On mu je pomogao savjetima.

ALI: *On mu je pomogao s nekoliko savjeta.*

To ćemo riješiti dvama (trima, četirima) ugovorima.

ALI: *To ćemo riješiti s pet (šest, sedam, osam...) ugovora.*

Pisanje čestice *li*

Čestica *li* piše se odvojeno od drugih riječi, npr.

Je li sve u redu? Jesu li svi bili u razredu? Bi li ti išao s nama?

Piše se zajedno jedino unutar riječi *kamoli, kadli, negoli*.

Postoji li u književnom jeziku upitni izraz „da li“?

U hrvatskome standardnom jeziku ne koristi se upitni izraz „da li“.

Umjesto njega koristi se samo upitna riječca *li*.

Primjeri:

**Da li želite ići na izlet?* → *Želite li ići na izlet?*

**Da li vam je on to rekao?* → *Je li vam on to rekao?*

**Da li možete svi doći u osam?* → *Možete li svi doći u osam?*

Vrlo rijetko, i to obično u složenim rečenicama, izraz „da li“ ne može se zamijeniti riječcom *li* pa ga je ispravno upotrijebiti, npr.

Pitao se da li da djedu kaže istinu. Da li im sve reći ili ne, pitao se Ivan.

(Uz malu izmjenju i to se može reći s riječcom *li*: *Pitao se treba li djedu kazati istinu. Treba li im sve reći ili ne, pitao se Ivan.*)

Nije ispravno koristiti se upitnim izrazom „je li“ onda kada se može uporabiti samo upitna riječca *li*.

Npr. **Je li ćemo morati svi ići?* → *Hoćemo li morati svi ići?*

**Je li moramo svi doći?* → *Moramo li svi doći?*

Vježba: ispravi pogreške!

Dali ćete bit na plesu? Jeli vrijeme za polazak? Da li će Ivo doći sa njima? Hoćeli oni prvi krenut? Jeli moramo ići? Dali si dobro? Jesili ga ti pogodio sa spužvom? Da li ste ponjeli sendviće? Je li želite da vam pomognemo? Da li ćemo naj prije ić u Osijek? Je li učiš?

*HTJEO, *VIDJEO, *DONIJEO...

Muški rod glagolskoga pridjeva radnog (njime se koristimo u perfektu) završava glasom **o**. Ispred toga glasa glasovni skupovi **ije, je** prelaze u **i**. (Ispred glasa **l** ostaje **ije, je**.)

*htjeo > htio, *ALI: htjeli, htjela, htjele, htjelo*
*smjeo > smio *ALI: smjeli, smjela, smjele, smjelo*
*vidjeo > vidio, *ALI: vidjeli, vidjela, vidjele, vidjelo*
*donijeo > donio, *ALI: donijeli, donijela, donijele, donijelo*

Iznimke su glagoli *jeo* i *sjeo*.

JA BIH UČIO / *JA BI UČIO

U razgovornome jeziku u svim se osobama/licima kondicionala prvog koristi oblik „bi“. U književnome jeziku nije tako. Treba pripaziti na prvo lice jednine te prvo i drugo lice množine jer su oni različiti.

KONDICIONAL I. RAZGOVORNI JEZIK	KONDICIONAL I. STANDARDNI JEZIK
Ja bi učio.	Ja bih učio.
Ti bi učio.	Ti bi učio.
On bi učio.	On bi učio.
Mi bi učili.	Mi bismo učili.
Vi bi učili.	Vi biste učili.
Oni bi učili.	Oni bi učili.

Vježba: ispravi pogreške!

Mi bi im htjeli pomoći ako bi nam vi to dopustili. Ja bi htjeo više vježbat. Ja nebi htjeo ići sa vama. On ne bi smjeo toliko jest. Mi bi rado išli sa vama.

Koliko puta, koji put

Čestica *put/puta* dolazi uz brojeve, priloge, zamjenice i pridjeve. Ovako to izgleda u standardnom jeziku:

<i>Koliko puta?</i>	<i>Koji put?</i>
<i>jedanput / jedan put</i>	<i>prvi put</i>
<i>dvaput / dva puta</i>	<i>drugi put</i>
<i>triput / tri puta</i>	<i>treći put</i>
<i>četiri puta</i>	<i>četvrti put</i>
<i>pet puta</i>	<i>peti put</i>
<i>šest puta</i>	<i>šesti put</i>
<i>sedam puta</i>	<i>sedmi put</i>
<i>osam puta</i>	<i>osmi put</i>
<i>devet puta</i>	<i>sljedeći put</i>
<i>deset puta</i>	<i>idući put</i>
<i>sedamdeset šest puta</i>	<i>sedamdeset šesti put</i>
<i>stoput / sto puta ...</i>	<i>jedini put</i>
<i>mного puta</i>	<i>ovaj put (G ovog(a) puta)</i>
<i>malo puta</i>	<i>onaj put (G onog(a) puta)</i>
<i>nekoliko puta...</i>	<i>taj put (tog(a) puta)...</i>

Lako možemo provjeriti jesmo li ispravno napisali česticu *put* jer se ona „padežno ponaša“ kao imenica *put*. Ondje gdje bi se mijenjala imenica, mijenja se i čestica (iznimke su *dvaput*, *triput*, *stoput* – kad se piše kao jedna riječ). Npr.

Osam putova/puta. Osmi put. Prvi put. Prvog puta. Nekoliko putova/puta. Mnogo putova/puta. Sljedeći put.

Dakle, nije ispravno npr. „*prvi puta*“ jer se ni imenica tu ne bi mijenjala.

Vježba: ispravi pogreške!

Ovaj puta si uspio. Profesor hrvatskog jezika, Šime Brdavica, je donio ispite. Drugi puta me nazovi, kao što si prvi put. Si dobro?

MJESTO ZANAGLASNICA U REČENICI

Zanaglasnice su riječi kojima u književnom jeziku ne može početi rečenica: **Ga gledam. *Ste stigli na vrijeme. *Ti ne vjerujem. *Ćemo doći na vrijeme.*

U književnome jeziku nije ih dobro smjestiti ni odmah iza veće unutarrečenične stanke (pauze), obilježene ili neobilježene znakom.

**7.b razred (bivši 6.b) je pripremio igrokaz za početak školske godine.*

Zanaglasnica je baš nakon stanke. Nju treba smjestiti iza prve riječi nakon stanke:

7.b razred (bivši 6.b) pripremio je igrokaz...

Pogrešno:

**Petar, koji ima dvanaest godina, je dobar prijatelj mogega brata.*

Ispravno:

Petar, koji ima dvanaest godina, dobar je prijatelj mogega brata.

Pogrešno:

**Papiri, lišće i nečiji kišobran su letjeli posvuda.*

Ispravno:

Papiri, lišće i nečiji kišobran letjeli su posvuda

Pogrešno:

**Negdje oko deset sati navečer sam se vratio u stan.*

Ispravno:

Negdje oko deset sati navečer vratio sam se u stan.

*Gdje si krenuo? *Kud si krenuo? Kamo si krenuo?

U upitnim rečenicama (ili kad upitna rečenica postane dio neupravnoga govora) ispravno je za **cilj nekog kretanja** uporabiti prilog *kamo*, a ne priloge *gdje* i *kud*.

Dakle, ne valja:

**Gdje si pošao? *Kud si pošao? *Gdje ćeš? *Kud ćeš? *Ne znam gdje idemo.*

nego:

Kamo si pošao? Kamo ćeš? Ne znam kamo idemo.

jer se u tim rečenicama propituje **cilj nekoga kretanja**.

Prilog *gdje* koristi se u pitanjima za mjesto odvijanja radnje: *Gdje si bio? Gdje se to dogodilo?*

Prilog *kuda* koristi se u pitanjima za prostor kretanja: *Kuda si došao? Kuda ćete proći?*

Vježba: ispravi pogreške!

Neznam gdje ćemo ići na izlet. Ići ćemo kod mogeg djeda. Kud ste pošli? Idemo kod mene. Gdje ćete igrati igrice? Kod Marka.

*Idem kod prijatelja. ili Idem prijatelju.

U odgovoru na pitanje za **cilj nekog kretanja** koristi se prijedlog *k* (koji se često izostavlja), a ne koristi se prijedlog *kod*.

U standardnom jeziku nisu ispravne rečenice:

**Idem kod bake. *Hoćemo li ići kod Ivana? *Idem kod njega?*

nego:

Idem (k) baki., Hoćemo li ići (k) Ivanu., Idem k njemu.

jer se u tim rečenicama govori o cilju nekog kretanja.

Mjesto na kojem se odvija neka radnja može se, naravno, izreći i prijedlogom *kod* + imenica ili zamjenica: *Gdje si bio? Kod prijatelja. Kod njega.*

***S nikim se ne družim. ili Ni s kim se ne družim.**

Kada se neodređene zamjenice koje imaju predmetak *ni-* (*nitko, ništa, nikakav, ničiji...*) upotrebljavaju s prijedlozima, prijedlozi se umeću između predmetka i odnosne zamjenice:

ne valja:	valja:
*od nikoga	ni od koga
*za ništa	ni za što
*s nikim	ni s kim...

Neću to učiniti ni za koga. Više se ni s kim ne družim. Ni po čemu se to ne vidi. On nema pojma ni o čemu.

***Mi dva, *oni tri, *mi četiri, *mi dvoje...**

Uz brojeve je ispravno uporabiti osobnu zamjenicu u genitivu, a ne u nominativu (*mi – nas, vi – vas, oni – njih*).

Na primjer:

*Mi dvije smo najbolje prijateljice.	Treba: Nas dvije smo najbolje prijateljice.
*Mi dvojica smo najbolji prijatelji.	Treba: Nas dvojica smo najbolji prijatelji.
*Mi dvoje smo najbolji prijatelji.	Treba: Nas dvoje smo najbolji prijatelji.
*Vi tri istupite iz reda!	Treba: Vas tri istupite iz reda!
*Vi trojica istupite iz reda!	Treba: Vas trojica istupite iz reda!
*Vi troje istupite iz reda!	Treba: Vas troje istupite iz reda!
*One četiri nisu dobro postupile.	Treba: Njih četiri nisu dobro postupile.
*Oni četvorica nisu dobro postupili.	Treba: Njih četvorica nisu dobro postupili.
*Oni četvero nisu dobro postupili.	Treba: Njih četvero nije dobro postupilo.

Vježba: ispravi pogreške!

Mi dvojica neželimo za ničim. Zar se vi dva s nikim nedružite? Vi dvoje nemate milosti prema nikome. Po ničemu nije bolji od mene.

Posvojni pridjev - genitiv pripadanja

OSNOVNO PRAVILO: Ako se potpuno isto značenje (pripadanje komu ili čemu) kazuje i genitivom i posvojnim pridjevom, treba upotrijebiti posvojni pridjev, npr.

stadion (od) Dinama	>	Dinamov stadion
red vožnje	>	vozni red
korito rijeke	>	riječno korito
staklo prozora	>	prozorsko staklo
dvorište škole	>	školsko dvorište
mobitel od prijatelja	>	prijateljjev mobitel
torba od Ivana	>	Ivanova torba
lopta od Marka	>	Markova lopta
mobitel od Ivane	>	Ivanin mobitel...

Možemo li uvijek provesti to pravilo? Ne, jer katkad i ne postoji posvojni pridjev od neke imenice (ili je neobičan), npr. *vrata (od) zgrade, vrata (od) auta, vrata (od) terase, ključ od vikendice, ključ od stana, ručka (od) ormara, noga od stola...* Katkad posvojni pridjev donosi dodatno značenje kakvoće/kvalitete, dakle genitiv i pridjev ne znače isto: *vrata pakla - paklena vrata, planet majmunā - majmunski planet, radovi početnikā - početnički radovi...*

Katkad je genitiv precizniji: *karta Hrvatske - hrvatska karta, Dan škole - Školski dan...*

Vježba: ispravi pogreške!

Sa bratom od Ane idem kod doktora radi bolova u želudcu. Pero, sin Marte i Filipa, kažnjen je ukorom radi izostajanja sa nastave. Dođite na roditeljski sastanak zbog dogovora o maturalnom putovanju.

Idem doktoru *zbog / radi pregleda

Prijedlogom *zbog* izriče se uzrok, nešto što se dogodilo prije neke druge radnje, a prijedlogom *radi* izriče se namjera, želja, nešto što se tek treba dogoditi. Bitno je uočiti razliku u vremenu pa pravilno rabiti te prijedloge.

Otpušten je zbog kašnjenja na posao. (Kašnjenje je, dakle, uzrok otpuštanju, dogodilo se prije otpuštanja.)

Otišao je k doktoru zbog bolova u želudcu. (Bolovi su uzrok odlaska doktoru.)

Sastat ćemo se radi dogovora. (Dogovor slijedi nakon što se sastanemo.)

Otišao je k doktoru radi pregleda. (Pregled slijedi nakon dolaska doktoru.)

Nije zato dobra rečenica:

**Otišao je doktoru radi bolova u želudcu.* (Ona, naime, podrazumijeva da će doktor, kad pacijent dođe k njemu, stvoriti te bolove.)

NAVEZAK (NEOBVEZNI SAMOGLASNIK)

Navezak dolazi na kraju nekih riječi i nimalo ne mijenja njihovo značenje:

kad/kada, tad/tada, nikad/nikada, sad/sada, dobrog/dobroga, tvog/tvoga, hrvatskog/hrvatskoga, dobrom/dobrome/dobromu, hrvatskom/hrvatskome/hrvatskomu, tvom/tvome/tvomu...

Vidimo da katkad biramo između dvaju oblika, katkad između triju. **Što je ispravno? Ispravni su i oblici s naveskoma i bez njega.** Što odabrati? Poslušajte malo rečenicu, riječ iza te riječi: birajte ono što vam ljepše zvuči.

Ipak neobvezna preporuka:

Duže oblike, sa samoglasnikom na kraju, dobro je upotrijebiti pred riječima koje počinju istim glasom kojim završava kraći oblik:

Kada dignem ovu čašu, zapjevajte! ...poslije velikoga gubitka krvi...

...na dobrome mjestu... Starijemu momku bilo je 18 godina.

Još jedna neobvezna preporuka!

Ako je u nizu više riječi koje mogu imati navezak, dobro je od prve riječi upotrijebiti duži oblik, a od ostalih kraći:

rječnik hrvatskoga književnog jezika, neka pravila hrvatskoga standardnog jezika, Toga dobrog, poštenog čovjeka uvijek ću se sjećati.

Vježba: ispravi pogreške!

Budemo se sutra dogovorili. Ako budeš posjetio njegovog brata, puno ga pozdravi. Budem te nazvao.

***Budem došao. → Doći ću.**

U standardnome se jeziku futur drugi (*budem došao, budeš došao, bude došao, budemo došli, budete došli, budu došli*) ne upotrebljava za izricanje budućnosti u jednostavnim rečenicama. Tada se koristimo futurum prvim (*doći ću, doći ćeš...*).

**Budem došao.* > *Doći će.*

**Budeš mi pomogao? *Budem.* > *Hoćeš li mi pomoći? Hoću.*

**Sutra ti budem donio knjigu.* > *Sutra ću ti donijeti knjigu.*

Futurum drugim koristimo se samo u složenim rečenicama za izricanje predradnje (zato se zove i *predbuduće vrijeme*), npr. *Ako budeš dugo radio, nazovi me.*

Dok god nam budete dosađivali, ne ćemo vam vratiti loptu.

Učenici koji se budu najviše zalagali dobit će pohvalnice.

Kad budete išli u grad, ponesite kišobran.

U svim gornjim rečenicama u futuru drugom je nesvršeni glagol. Preporuka je da se umjesto futura drugog svršenih glagola rabi prezent:

**Ako budeš napisao lektiru do deset sati, donesi mi je.* > *Ako napišeš lektiru do deset sati, donesi mi je.*

**Dok god ne budete s nama zaigrali utakmicu, ne ćemo znati tko je bolji.* > *Dok god ne zaigrate s...*

**Učenici koji budu donijeli papire dobit će ocjenu.* > *Učenici koji donesu papire...*

**Kad budete došli u grad, javite mi se.* > *Kad dođete...*

VELIKO I MALO SLOVO

VLASTITA IMENA S VIŠE RIJEČI

Dva su osnovna pravila:

1. Svaka riječ (osim veznika i prijedloga) piše se velikim slovom u vlastitim imenima:
 - naseljenih mjesta (zaselaka, sela, mjesta, gradova)
 - država.

Slavonski Brod, Brod na Kupi, Velika Gorica, Baška Voda, Dugo Selo, Velika Mlaka, Stubičke Toplice (mjesto), Republika Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Sjedinjene Američke Države, Savezna Republika Njemačka, Ličko Petrovo Selo, Kraljevina Danska...

2. U svim ostalim višestrukim vlastitim imena velikim se početnim slovom piše samo prva riječ, a sve ostale malim. Ako se u jedno vlastito ime „ubacuje“ drugo, ono se, naravno, mora pisati kako se i prije pisalo, npr. Udruga veterana Domovinskog rata.

Zagrebački velesajam, Hrvatski sabor, Zagrebačka banka, Hrvatsko narodno kazalište, Autobusni kolodvor Zagreb, Dječja kirurgija Dječje bolnice, Stubičke toplice (toplice), Jadransko more, Ulica lipa...

NARODI, STANOVNICI

Velikim se početnim slovom pišu:

- imena za pripadnika nekog naroda: Hrvat, Hrvatica, Talijan, Talijanka, Slovenac, Slovenka...
- imena za stanovnika neke pokrajine, otoka, poluotoka: Zagorac, Dalmatinac, Ličanin, Slavonac, Bračanin, Rabljanin, Istranin...
- imena za stanovnika naseljenih mjesta (sela, četvrti, gradova): Zmijavčanin, Sigečanin, Zagrepčanin, Imočanin...

Posvojni pridjevi izvedeni od vlastitih imena

Ako se tvore nastavcima -ov, -ev, -in; pišu se velikim početnim slovom:

Ivanov, Martinin, Jakovljevi, Tomislavov, Antin, Anin, Večernjakov, Plivin, Dalmatinčev, Hrvatov...

Ako se tvore nastavcima -ski, -ški, -čki, -čki; pišu se malim početnim slovom:

hrvatski krajevi, zagorski brjegovi, zagrebačke ulice, češki turisti, gospički osnovnoškolci...

Vježba: ispravi pogreške! Taj gumb je za poslati poruku. Imam puno za učiti. Prošli smo kroz hrvatsko zagorje, idemo ka slovenskoj granici. Bio sam u saudijskoj arabiji i kupao sam se u crvenome moru. Volim svoju zemlju hrvatsku, ponosim se hrvatskim sportašima. Da bi došao na trg kralja tomislava, moraš proći kroz ulicu domovinskog rata, dubrovačku ulicu i ulicu starih kestena. Bili smo sa osječanima i imočanima.

*Voda za piti / voda za piće

Informaciju: Čemu služi nešto? Za što služi? često izričemo spojem prijedloga za i infinitiva:

*Taj je jastuk dobar za čitati, a i za spavati.

*To je dobro za igrati se.

*To je lako za upamtiti.

*Bila je to noć za pamtiti.

*Za očekivati je njihovu pobjedu.

To je za poludjet'!

To je za krepat'!

*Taj je pretraživač dobar za pretraživati internet.

*Ova je voda dobra za piti.

Njegovo je ponašanje za zamisliti se.

*Za platiti imate sto kuna.

*Ovo ovdje je meso za smrznuti.

Preporuka je da se u standardnome jeziku taj spoj izbjegava, da se nekako promijeni ako je moguće zadržati isti smisao.

Često je to moguće učiniti glagolskom imenicom:

Taj je jastuk dobar za spavanje, a i za čitanje.

To je dobro za igranje.

Bila je to noć za pamćenje.

Taj je pretraživač dobar za pretraživanje interneta.

Ova je voda dobra za piće.

Nekad je prijedlog suvišan:

To je lako upamtiti.

Očekivati je njihovu pobjedu.

Ili se nekim izmjenama rečenice zadržava isti smisao:

Može se očekivati njihova pobjeda.

Trebate platiti sto kuna.

Ovo ovdje je meso koje treba smrznuti.

Katkad se ipak čini da mijenjanje tog spoja zahtijeva prilično dužu, a i „lošiju“ rečenicu. Tada spoj za + infinitiv i ne treba mijenjati.

Njegovo je ponašanje za zamisliti se.

Njegovo je ponašanje takvo da se treba zamisliti.

Ta je knjiga za preporučiti.

Ta je knjiga takva da ju se može preporučiti.

Neki su izrazi postali razgovorne fraze i ne treba ih mijenjati kada se koriste u pisanome jeziku. One se, uostalom, rabe samo u književnosti, npr.

To je za poludjet'!

To je za krepat'!

Vokativ i zarez

Vokativ je samostalan padež kojim se kome obraćamo ili ga dozivamo. Ako je jače naglašen, može sam činiti uskličnu rečenicu, posebno kad njime dozivamo. Ako je slabije naglašen, možemo ga uklopiti u rečenicu, ali ga tada odjeljujemo zarezima. Primjeri:

Ivane! Pričekaj me! Ivane, pričekaj me!

Petre! Zašto me ne povedeš? Petre, zašto me ne povedeš?

Jesi li donio lektiru, Petre?

Ti si, Ivane, dobio peticu. Reci mi, prijatelju, želiš li tu igricu?

Riječ u vokativu može uza se imati još pokoju riječ, koje s njom čine „vokativni skup“. One se tada zajedno odvajaju od ostalog dijela rečenice:

Oni su nas, moj dragi prijatelju, sve izdali.

Vježba: ispravi pogreške!

Nemogu vam djeco sve odmah podijeliti. Jao stao si mi na nogu! Petre nemoj se igrati s mobitelom. Donesi mi to Ivo!

Usklici i zarez

Usklici su samostalne riječi te često sami čine rečenicu. Tada iza njih stavljamo uskličnik, npr.

Ej! Hoćeš li ići s nama? Gle! Oblak ima oblik bicikla.

Ooo! Zaista ste nas iznenadili.

Usklik se može i uklopiti u rečenicu, ali ga tada moramo odvojiti zarezom. Takvim rečenicama obično on daje uskličnost, odnosno u pismu – uskličnik, npr.

Hej, stani! Ooo, zaista ste nas iznenadili!

Neki usklici (oni onomatopejski – koji oponašaju zvukove iz stvarnosti) mogu se potpuno uklopiti u rečenicu, npr.

Kad sam ga onda jednom pljus, pa tres, pao je k'o klada.

Kad sam ga onda jednom pljus! pa tres! pao je k'o klada.

Tu oni zapravo mijenjaju slične onomatopejske glagole/predikate: pljusnuo, tresnuo.

DONESEN ILI *DONEŠEN

Od korijeni *nesti* i *nijeti* izvedeni su brojni glagoli slična značenja: *iznesti* / *iznijeti*, *donesti* / *donijeti*, *ponesti* / *ponijeti*... Vidimo da su u infinitivu dva oblika. U književnome je jeziku ispravan samo drugi navedeni oblik: **iznijeti, donijeti, ponijeti...**

Čak su tri oblika glagolskoga pridjeva trpnog:

**iznešen* / *iznesen* / *iznijet*
**donešen* / *donesen* / *donijet*
**ponešen* / *ponesen* / *ponijet*...

U književnome jeziku prvi navedeni oblik nije ispravan, ostala dva jesu, ali treći navedeni oblik rijetko se koristi.

U glagolskom pridjevu radnom ispravni su oblici od glagola s korijenom *nijeti*, a ne od glagola s korijenom *nesti*, npr. ne valja: **donesao*, **donesla*, **donesli*... valja: *donio*, *donijela*, *donijeli*...

DOVEZEN ILI *DOVEŽEN

Neki glagoli na *-sti* imaju više oblika glagolskih pridjeva trpnih:

- glagol *gristi* i njegove izvedenice:
izgristi - *izgrizen*, **izgrižen*...
- *tresti* i njegove izvedenice:
istresti - *istresen*, **istrešen*...
- *musti* i njegove izvedenice:
pomusti - *pomuzena*, **pomužena*...
- glagoli s korijenom *vesti*:
dovesti - *dovezen*, **dovežen*...

Zvezdicom su označeni pogrešni oblici. Dakle, kao i u lijevome stupcu, ispravni su oblici „bez kvačice“.

Od glagola *zagristi* nastao je pridjev *zagrižen* i on je ispravan, a koristi se uglavnom u športskom izrazu: *zagriženi protivnik*.

***BLAGOVAONA ili BLAGOVAONICA**

U imenicama za prostorije u književnome je jeziku ispravan nastavak *-onica*, a ne *-ona*, npr.

**spavaona* > *spavaonica*
**radiona* > *radionica*...

***NAJ BOLJI ili NAJBOLJI**

Predmetak **naj-** u superlativu pridjeva srasta s pridjevom (ili prilogom) u jednu riječ: *najbrži*, *najjači*, *najbolji*...

Ako je pridjev počinjao glasom *j*, pišu se oba slova *j*, npr. *najjači*, *najjužnji*...

***Nasuprot mesnice ili nasuprot mesnici**

Imenica ili zamjenica koja dolazi iza prijedloga *usprkos*, *unatoč* ili *nasuprot* treba biti u dativu (*komu/čemu*), a ne u genitivu (*koga/čega*).

Ne valja:

**Usprkos njegovog dosađivanja nismo ga poslušali*.
nego:

Usprkos njegovom dosađivanju nismo ga poslušali.

Ne valja:

**Unatoč nevremena nismo odustali*.

nego:

**Unatoč nevremenu nismo odustali*.

Ne valja:

**Nasuprot mesnice nalazi se škola*.

nego:

**Nasuprot mesnici nalazi se škola*.

On je dobar šahist/*šahista

U hrvatskome standardnom jeziku ispravan je u nominativu nastavak *-ist*, a ne nastavak *-ista*:

*On je *ekonomista* > *ekonomist*.

**pijanista* > *pijanist*

**scenarista* > *scenarist*

**materijalista* > *materijalist*...

Imenice na *-ist*, dakle, muškoga su roda, a ne ženskoga pa treba pripaziti i na ostale padeže jer se ta dva oblika ne dekliniraju isto:

kao: *čovjek* kao: *žena*

N <i>ekonomist</i>	* <i>ekonomista</i>
G <i>ekonomista</i>	* <i>ekonomiste</i>
D <i>ekonomistu</i>	* <i>ekonomisti</i>
A <i>ekonomista</i>	* <i>ekonomistu</i>
V <i>ekonomist(e/u)</i>	* <i>ekonomista(o)</i>
L o <i>ekonomistu</i>	o * <i>ekonomisti</i>
I <i>ekonomistom</i>	<i>ekonomistom</i>

POVRATNA I POVROTNO-POSVOJNA ZAMJENICA

Kad se predmet radnje u rečenici, koji je izrečen zamjenicom, odnosi na vršitelja rečenične radnje, onda treba upotrijebiti povratnu zamjenicu (*sebe/se*) ili povratno posvojnu zamjenicu (*svoj*), a ne osobnu ili posvojnu zamjenicu, npr.

**Gledam mene u ogledalu*. > *Gledam sebe u ogledalu*.

**Nosim moju novu majicu*. > *Nosim svoju novu majicu*.

PISANJE PRIJEDOGA k/ka

„Ka“ se piše samo prije riječi koje počinju glasovima *k*, *g*, *h*, npr. *k novim pobjedama*, *k njima*... ALI: *ka gradu*, *ka hodniku*, *ka kući*...

***Učiteljcin ili učiteljčin**

Posvojni pridjevi od imenica na *-ica* imaju nastavak *-ičin*, a ne *-icin*, npr. *Janica* - *Janičin*, *Jurica* - *Juričin*, *učenica* - *učeničin*...

MIJENJANJE NEKIH BROJEVA

Glavni brojevi dva, tri, četiri i veći brojevi koji završavaju njima danas se sve rjeđe dekliniraju (mijenjaju po padežima), no to možemo katkad i učiniti, npr.

Ispod dva stola našao sam papiriće. - *Ispod dvaju stolova našao sam papiriće*.

U tri ormara našli smo knjige. - *U trima ormarima našli smo knjige*.

Upoznali su običaje ta tri naroda. - *Upoznali su običaje tih triju naroda*

Od dvadeset dva učenika bira se jedan. - *Od dvadeset dvaju učenika bira se jedan*.

Brojevi veći od *četiri*, osim onih koji završavaju na *jedan*, *dva*, *tri* ili *četiri* postali su nepromjenjivi, npr.

Ispod pet stolova našao sam olovku. *U pet ormara našli smo kreu*. *Upoznali su običaje šest naroda*.

Vježba: ispravi pogreške!

Na sjednici održanoj u učioni kemije donešena je nova odluka. Ormar je već odvežen. Uspjeo je ponešen tim uspjehom. Pero je odličan gitarista. Nasuprot pozornice mirno je stajao Maricin pas. Dali smo pohvalnicu naj boljem biciklisti. Ti nosi tvoju torbu, a ja ću nosit moju. Unatoč prosvjeda održani su razgovori ta tri predsjednika. Ja volim moju domovinu. Krenimo ka najvećim vrhovima. Ti slobodno u tvojoj autopraoni radi kako hoćeš! Nagrada ide velikom humanisti. Ne vidim moj mobitel.

Pisanje upravnoga i neupravnoga govora

UPRAVNI GOVOR S DESNE STRANE (NAVODNICI)	UPRAVNI GOVOR S DESNE STRANE (CRTICA)	NEUPRAVNI GOVOR
<p><i>Rekao sam mu: „Idem u trgovinu.“</i></p> <p><i>Molio je: „Pustite me na miru!“</i></p> <p><i>Ivan je pitao: „Koliko je sati?“</i></p> <p>Važno primijetiti: završni navodnici stavljaju se nakon rečeničnoga znaka.</p>	<p><i>Rekao sam mu: - Idem u trgovinu.</i></p> <p><i>Molio je: - Pustite me na miru!</i></p> <p><i>Ivan je pitao: - Koliko je sati?</i></p> <p>Ako u istom redu nastavljamo pripovijedanje, treba i s druge strane upravnoga govora staviti crticu, npr.</p> <p><i>Ivan je pitao: - Koliko je sati? - Onda se nervozno nagnuo čekajući odgovor...</i></p>	<p><i>Rekao sam mu da idem u trgovinu.</i></p> <p><i>Molio je neka ga puste na miru.</i></p> <p><i>Ivan je pitao koliko je sati.</i></p> <p>Važno primijetiti: na kraju neupravnoga govora piše se točka i kad je u upravnome govoru bio upitnik ili uskličnik!</p>

UPRAVNI GOVOR S LIJEVE STRANE (NAVODNICI)	UPRAVNI GOVOR S LIJEVE STRANE (CRTICA)
<p><i>„Idem u trgovinu“, rekao sam mu.</i></p> <p><i>„Pustite me na miru!“ molio je.</i></p> <p><i>„Koliko je sati?“ pitao je Ivan.</i></p> <p>Važno primijetiti: točka se ne piše na kraju izjavne rečenice unutar upravnoga govora, ali se iza navodnika piše zarez; upitnik ili uskličnik pišu se unutar upravnoga govora, ali se iza navodnika ne piše zarez.</p>	<p><i>- Idem u trgovinu - rekao sam mu.</i></p> <p><i>- Pustite me na miru! - molio je.</i></p> <p><i>- Koliko je sati? - pitao je Ivan.</i></p> <p>Važno: u izjavnim rečenicama upravnoga govora ne piše se točka (ni zarez).</p>

UPRAVNI GOVOR I S LIJEVE I S DESNE STRANE PRIPOVJEDAČEVIH RIJEČI (NAVODNICI)	UPRAVNI GOVOR I S LIJEVE I S DESNE STRANE PRIPOVJEDAČEVIH RIJEČI (CRTICA)
<p><i>„Danas ćemo“, započeo je profesor, „govoriti o navodnicima.“</i></p>	<p><i>- Danas ćemo - započeo je profesor - govoriti o navodnicima.</i></p>

VIŠE REČENICA UPRAVNOGA GOVORA UNUTAR JEDNE REČENICE (NAVODNICI)	VIŠE REČENICA UPRAVNOGA GOVORA UNUTAR JEDNE REČENICE (CRTICA)
<p><i>Rekao sam mu: „Nemoj to raditi“, a on mi je odgovorio: „Dobro, profesore.“</i></p>	<p><i>Rekao sam mu: - Nemoj to raditi - a on mi je odgovorio: - Dobro, profesore.</i></p>

<p>Pri pisanju dijaloških tekstova razgovor ne valja „trpati“ u isti red, npr.</p> <p><i>„Koliko je sati?“ pitao je. „Osam“, odgovorio je Ivan. „Zar već?!“ čudio se Marin...</i></p> <p>Govor druge osobe treba staviti u novi red:</p> <p><i>„Koliko je sati?“ pitao je.</i></p> <p><i>„Osam“, odgovorio je Ivan.</i></p> <p><i>„Zar već?!“ čudio se Marin...</i></p>	<p>Vježba: ispravi pogreške, upiši rečenične znakove za upravni govor!</p> <p><i>dali ćeš igrat sa nama pitao je marko</i></p> <p><i>budem, netrebam danas puno učit odgovorio je ivo</i></p> <p><i>mama je rekla vratite se prije sedam sati</i></p> <p><i>morati ćemo počeo je marko na vrijeme počeo utakmicu</i></p>
--	--

RIJEČI

NIJE KNJIŽEVNO:	KNJIŽEVNO:	NIJE KNJIŽEVNO:	KNJIŽEVNO:	NIJE KNJIŽEVNO:	KNJIŽEVNO:	NIJE KNJIŽEVNO:	KNJIŽEVNO:
sačekati	pričekati	uputstvo	uputa	posjeta	posjet	koristiti što	koristiti se čime
dozvoliti	dopustiti	učesnik	sudionik	planeta	planet	popesti (se)	popeti (se)
snimak	snimka	učestvovati	sudjelovati	odjeljenje	odjel	ličiti (na nešto)	sličiti (na nešto)
takmičenje	natjecanje	spisak	popis	mada	premda, iako, makar	sahrana	pogreb, pokop
postepeno	postupno	majca	majica	vjerovatno	vjerojatno	sahraniti	pokopati
kičma	kralježnica	stomak	trbuh, želudac	saučešće	sućut	minut	minuta
izmjestiti	premjestiti	poenta	poanta	suprostaviti	suprotstaviti	sekund	sekunda
inženjer	inženjer	saopćiti	priopćiti	zdrastveni	zdravstveni	ponaosob	zasebno
kabel, kablovi, kablovski	kabel, kabeli, kabelski/kabelni	obzirom na...	s obzirom na	srestvo	sredstvo	saobraćaj	promet
strgati	potrgati	obzirom da	s obzirom na to da	sačiniti, sačinjavati	načiniti, činiti...	sijalica	žarulja
materinji	materinski	staratelj, starati se	skrbnik, skrbiti	ustati se	ustati	čošak	kut, ugo
super	odlično, izvrsno...	podstrek	poticaj	sjesti se	sjesti	snabdjeti	opskrbiti
udes	nesreća	bojati, bojanje	bojiti, bojenje	plakati se	plakati	viljuška, viljuškar	vilica, viličar
dole	dolje	brojati brojanje	brojiti, brojenje	točak	kotač	držka	držak
utisak	dojam	aktuelan	aktualan	počimati, počimam...	počinjati, počinjem...	ovo auto (sr.r)	ovaj auto (m.r.)
u vezi toga	u vezi s time	štampa, štampati	tisak, tiskati	obim	obujam, opseg	biciklo, bicikla	bicikl
svo (ljetu...)	sve (ljetu...)	četvero, petoro...	četvero, petero...	filter, filtera	filtrar, filtra	dobijam, dobijaš...	dobivam, dobivaš...
par (za više od 2)	nekoliko	dovdje	dovde	nauka	znanost	dobim, dobiš...	dobijem, dobiješ...
greška	pogreška	skoncitrirati (se)	koncitrirati (se)	čulo	osjetilo	obećajem, obećaješ...	obećavam, obećavaš...

